

Huilen is niet meer genoeg

Seksueel geweld is een van de speerpunten die door de vrouwenbeweging vanaf het eind van de jaren zeventig met succes werd geagendeerd. De hulpverlening is al jaren geïntegreerd in het takenpakket van reguliere instellingen. Betekent dit dat alles goed is geregeld en extra aandacht niet meer zo nodig is?

Integendeel zegt een aantal deskundigen. Het lijkt er zelfs op dat verkrachting weer eerder wordt gezien als 'eigen schuld'.

Tijdens de zeventiger en tachtiger jaren was lichamelijke integriteit een van de speerpunten van de tweede-golffeministen. Vrouwen Tegen Verkrachting, later verder gegaan als Tegen Haar Wil, was een voorbeeld van een landelijke vrouwenorganisatie, met vijftien tot twintig afdelingen, die actie voerden tegen seksueel misbruik.

Tegenwoordig vindt hulpverlening vooral plaats via koepelorganisaties als GGZ en het maatschappelijk werk. Ruim twintig jaar later is het aantal organisaties dat zich specifiek op seksueel misbruik en verkrachting¹ richt dan ook veel minder. De organisatie Tegen Haar Wil heeft nog één anonieme telefonische hulpdienst in Drenthe. "Deze vorm van hulpverlening is nog heel hard nodig", vindt mevrouw van der Baan, medewerkster bij de hulplijn. "Ondanks dat veel mensen nu in tegenstelling tot vroeger wel weten dat ze bij het maatschappelijk werk of de GGZ terecht kunnen, weten zij vaak toch niet precies welke weg ze moeten volgen. Dit soort instellingen doet wel goed werk, maar dikwijls is er te weinig tijd, voornamelijk tijdens vakantieperiodes. Bovendien moeten slachtoffers vaak eerst een afspraak maken. Bij een hulpdienst als Tegen Haar Wil kan gebeld worden wanneer het uitkomt en is het altijd mogelijk de hoorn erop te gooien of een afspraak af te zeggen. Wij zijn veel laagdrempeliger dan de reguliere hulpverlening."

Taboeonderwerp

Is verkrachting inmiddels een onderwerp waar geen (extra) aandacht meer voor is, nu de opvang en hulpverlening door reguliere instellingen is overgenomen? Van der Baan reageert verbaasd op de vraag: "Twintig jaar geleden kwam seksueel geweld sterk onder de aandacht. Het is niet zo dat er nu geen belang-

stelling meer is voor het probleem. Het is alleen zo, dat door het nieuwe beleid van de overheid, huiselijk geweld meer onder de aandacht is gekomen. Waarschijnlijk is het een golfbeweging, waardoor verkrachting vanzelf weer aan de oppervlakte komt. Het is een zelfde golfbeweging als waardoor seksueel geweld twintig jaar geleden de aandacht trok. Het verschil is, dat seksueel geweld vooral door het actiecircuit belangrijk werd gemaakt en huiselijk geweld via beleidsinstanties is geagendeerd."

Febe Deug, oud vrijwilligster bij Vrouwen Tegen Verkrachting, ziet een taakkundig probleem:

Affiche uit het archief van Vrouwendocumentatiecentrum de Feeks.

“Verkrachting heeft juist méér aandacht gekregen, maar dan onder andere namen, zoals loverboys en huiselijk geweld. Maar deze namen vertegenwoordigen slechts deelaspecten van het probleem. Het woord ‘verkrachting’ is sterker en trekt meer de aandacht dan het verhullende woord ‘huiselijk geweld.’ Weer terug naar klare taal is haar devies. Lou Repetur is beleidsmedewerker bij kenniscentrum TransAct² en denkt dat seksueel geweld nog steeds een taboeonderwerp is, waar niet gemakkelijk over gepraat wordt. Maar volgens haar is er ook nog iets anders aan de hand. “Met name jongeren hebben een steeds smallere definitie van verkrachting. Jongeren noemen het al geen verkrachting meer, als je als meisje een beetje meewerkt.” Het wordt extra ernstig als het Openbaar Ministerie deze opvatting deelt, zoals in het voorjaar van 2006 gebeurde.

Nee is ja?

In het voorjaar van 2006 sprak de rechtbank van Den Bosch zes verdachten vrij van groepsverkrachting, omdat het slachtoffer “niet hard genoeg ‘nee’ had gezegd”. Lou Repetur en haar collega Marianne Cense protesteerden tegen deze uitspraak in een, helaas niet geplaatste, ingezonden brief aan *de Volkskrant* met de titel *Is nee nog steeds een ja?* Zij constateren een normvervaging wanneer het gaat over seksueel gedrag. Blijkbaar “is huilen niet meer genoeg?” voor zowel de rechter als voor de daders om door het slachtoffer ongewilde geslachtsgemeenschap als verkrachting te zien. Cense en Repetur citeren in hun

Misdrijven tegen de zeden

Artikel 242

Hij die door geweld of een andere feitelijkheid of bedreiging met geweld of een andere feitelijkheid iemand dwingt tot het ondergaan van handelingen die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, wordt als schuldig aan verkrachting gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 243

Hij die met iemand van wie hij weet dat hij in staat van bewuste-loosheid, verminderd bewustzijn of lichamelijke onmacht verkeert, dan wel aan een zodanige gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens lijdt dat hij niet of onvolkomen in staat is zijn wil daaromtrent te bepalen of kenbaar te maken of daartegen weerstand te bieden,

handelingen pleegt die bestaan uit of mede bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Artikel 246

Hij die door geweld of een andere feitelijkheid of bedreiging met geweld of een andere feitelijkheid iemand dwingt tot het plegen of dulden van ontuchtige handelingen, wordt, als schuldig aan feitelijke aanranding van de eerbaarheid, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of geldboete van de vijfde categorie.

Bron: www.huiselijkgeweld.nl

brief verdachte Tico, die in de rechtszaal verklaart: “Het gaat er niet om dat J. niet genoot van de seks. Ze wist wat er ging gebeuren. We hebben niets tegen haar zin gedaan.” Volgens Cense en Repetur gaat de veronderstelling, dat het slachtoffer wist wat er ging gebeuren en dat dat betekende dat ze het zelf wilde, niet op.

En bovendien: “Er zijn vele vormen van dwang, waarbij je kunt twijfelen over hoe vrijwillig iemand een seksuele handeling ondergaat of uitvoert. Vele meisjes, jongens, vrouwen en mannen zeggen ‘ja’ bij gebrek aan een alternatief of om verdere escalatie te voorkomen.” Bovendien wijzen ze erop dat de wetgeving niet meer voldoet, omdat daarin slechts sprake van verkrach-

ting is als er geweld of dreiging met geweld is gebruikt. Door deze zaak is het beeld ontstaan, dat verkrachting niet alleen meer samengaat met geweld, maar met een andere vorm van intimidatie, waarbij angst en overweldiging een grote rol spelen. De huidige wetgeving is op dit fenomeen, dat in deze tijd steeds vaker naar voren lijkt te komen in groepsverkrachtingen, nog niet goed ingespeeld. Weliswaar staat in Artikel 242 van het Wetboek van Strafrecht, dat ‘een andere feitelijkheid’ waardoor een slachtoffer wordt gedwongen tot geslachtsgemeenschap strafbaar is, maar Cense en Repetur vragen zich terecht af in hoeverre een meisje van vijftien opgewassen is tegen de druk van zes jonge mannen. Het is dus zaak meer rekening

Voetnoten

- 1 CBS: In 2004 zijn 1.774 verkrachtingen gemeld. Het totaal aantal geweldsmisdrijven stond op 114.901.
- 2 TransAct is een landelijk expertisecentrum voor de aanpak van huiselijk en seksueel geweld en voor de aanpak van vraagstukken over sekse en etniciteit.

te houden met de omstandigheden waaronder het misdrijf plaatsvond.

Niet geëmancipeerd genoeg

Volgens Lou Repetur zit het probleem er niet alleen in dat de wetgeving niet meer toereikend is. Het ontbreekt volgens haar vooral ook aan structurele voorlichting over het onderwerp. "Is de samenleving zo geseksualiseerd dat we niet makkelijk meer een nee horen? En moeten we ons ook niet eens afvragen hoe zes jongens op het idee komen om seks met één meisje te willen hebben en dat dan ook gaan uitvoeren?" Goede voorlichting heeft invloed op het denken over seksueel gedrag. Niet onbelangrijk is het zelfbewustzijn van jongeren en het hebben van kennis van de maatschappij. Het kennen van je eigen grenzen en die van een ander is heel belangrijk voor hoe mensen met elkaar om gaan. Een andere reden om voorlichting hoog op de agenda te zetten is, volgens Repetur, een probleem dat voortvloeit uit de in onze samenleving dominante 'mannelijke heteronorm'. "We leven nog steeds in een maatschappij die niet geëmancipeerd genoeg is, om ervan uit te gaan dat seksuele voorlichting met aandacht voor verschillen tussen man en vrouw niet meer nodig is. De wetmakers denken dat ze klaar zijn, maar de samenleving kent nog lang geen seksegelijkwaardigheid," aldus Repetur. Ze vervolgt: "Onderling respect tussen mannen en vrouwen en respect en kennis voor en van verschillende culturen helpt excessen als groepsverkrachtingen te voorkomen. Tevens is het hebben van kennis over de mate van geëmancipeerdheid van de eigen samenleving belangrijk." Wat dit betreft ligt er behalve bij de ouders, ook duidelijk een taak voor onderwijs en overheid om de huidige voorlichting onder de loep te nemen.

Tot slot

Het is moeilijk te bepalen of de aandacht voor verkrachting daadwerkelijk is afgenomen, of dat de terminologie meer versluisend is geworden. Feit is wel dat (ervarings)deskundigen van mening zijn dat er veranderingen nodig zijn om deze vorm van geweld te voorkomen. Voorlichting en emancipatie blijven belangrijk.

Ronduit ernstig is het als de definitie van verkrachting versmald wordt; niet alleen door daders en slachtoffers, maar zelfs door de rechtsprekende macht. De vrouwenbeweging heeft er vanaf de jaren zeventig hard aan gewerkt om het toen heersende idee te bestrijden, dat het bij verkrachting alleen zou gaan om 'de enge man in de bosjes' en 'vrouwen

in minirokjes die er dus om vroegen'. Het heeft echter nog tot 1991 geduurd tot ook verkrachting binnen het huwelijk in Nederland erkend werd als een strafbaar feit. Het mag niet zo zijn dat we in Nederland 15 jaar later opnieuw gaan denken dat als een meisje 'nee' zegt ze 'ja' bedoelt. ■

Martine Iedema studeerde historische en wijsgerige pedagogiek en volgt nu de post-academische opleiding journalistiek aan de Hogeschool van Utrecht.

Affiche uit het archief van Vrouwendocumentatiecentrum de Feeks.